

Duurzaam geproduceerd hout in de GWW

Figuur 1: Verkeersbrug voor de zwaarste verkeersklasse van gemodificeerd hout (Accoya) over de A7 bij Sneek (foto: SHR Hout Research)

Het gebruik van hout in de grond-, weg- en waterbouw (GWW) is al zo oud als de sector zelf. Vroeger werd er volop gebruik gemaakt van houtsoorten uit onze gematigde streken, maar met de explosie van paalworm vanaf 1730 is er naarstig gezocht naar meer duurzame alternatieven. Met de koloniën kwamen de tropische houtsoorten, zoals het nog steeds populaire Basralocus uit Suriname. De GWW is de sector waar tropisch hout voor het eerst grootschalig is toegepast. De bouw volgde pas in de jaren 70 van de 20e eeuw. De GWW-sector is ook de sector die nu voorloper is in het gebruik van aantoonbaar duurzaam geproduceerd, en dus gecertificeerd, hout.

Hout is een hernieuwbare grondstof, milieuvriendelijk en vrijwel CO₂-neutraal. Geen ander algemeen bouw materiaal wordt met zo weinig energie geproduceerd. Als de bossen waaruit wordt geogst op een duurzame manier worden beheerd, kunnen deze bossen voorzien in een onuitputtelijke grondstofbron. Daarnaast kan hout nadat het in constructies is toegepast, worden hergebruikt of worden ingezet voor de opwekking van duurzame energie. Ook voor bosinstandhouding is het van groot belang hout te blijven toepassen. Zolang er vraag is naar aantoonbaar duurzaam geproduceerd

hout, is de prikkel het bos om te vormen naar andere landgebruiksvormen als landbouw (soya, oliepalm) of veeteelt minder groot.

Veelzijdig materiaal

In de GWW kent hout brede toepassingen: van damwanden, steigers, oeverbeschoeiingen, meerstoelen tot geluidschermen en wegmeubilair. Gezien de eisen die aan het materiaal worden gesteld in deze toepassingen, wordt er, naast duurzame Europese soorten als eik, robinia, tamme kastanje (en voor specifieke toepassingen ook wilg(en) tenen) en

naaldhout), vooral veel gebruik gemaakt van tropische houtsoorten. Azobé is misschien wel de bekendste houtsoort. Over de al dan niet duurzame herkomst van deze en andere tropische houtsoorten is veel discussie. Om deze reden is certificering van goed bosbeheer en de bijbehorende handelsketen geïntroduceerd (zie kader 1). Zuid-Amerika zorgde al een tijd voor een stroom gecertificeerd hout en sinds 2005 heeft FSC-certificering in het Congo-bekken, onder meer het groeigebied van Azobé, zich snel ontwikkeld. Met ondertussen ruim drie miljoen ha gecertificeerd bos, is het palet aan

Timmer de keten dicht

Certificeren van goed bosbeheer en de handelsketen die het hout van bos tot eindproduct aflegt, de Chain-Of-Custody (COC), zorgt er voor dat kopers van houten producten de garantie krijgen dat zij ook daadwerkelijk een product aanschaffen dat afkomstig is uit een goed beheerd bos. Door het kopen van deze gecertificeerde producten wordt direct bijgedragen aan het behoud en duurzaam beheer van bossen wereldwijd. Immers, zonder vraag geen aanbod. Echter, om uiteindelijk te mogen claimen dat aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout is gebruikt, moet de hele keten gecertificeerd zijn. In alle andere gevallen kan niet met zekerheid worden gesteld dat er daadwerkelijk duurzaam geproduceerd hout is verwerkt. Dat geldt ook voor de aannemers, ook in de GWW. Aangezien het aantal gecertificeerde aannemers nog beperkt is, heeft Probos samen met Bouwend Nederland de handen ineen geslagen om de bouwsector voor te lichten over nut en noodzaak van certificering, wat dit in de praktijk betekent en hoe het kan worden gerealiseerd. Details zijn te vinden op www.probos.nl/timmerdeketedicht.

Kader 1

beschikbare houtsoorten uit aantoonbaar duurzaam beheerde bossen sterk gegroeid en hoeft aanbod geen probleem te zijn. Bovendien eist gemodificeerd hout ook haar rol op in de GWW (figuur 1). Bij gemodificeerd hout wordt de duurzaamheid sterk verbeterd en treedt een vermindering van het krimp- en zwelgedrag op.

Duurzaam inkoopbeleid

Vanaf 2010 moet bij 100% van de inkoop voor de rijksoverheid duurzaamheid als zwaarwegend criterium worden meegenomen. Ook lagere overheden hebben zich aan doelstellingen gecommitteerd. Gemeenten aan 75% en waterschappen aan 50% duurzaam inkoop, waarbij veel partijen zich vrijwillig aan hogere doelstellingen hebben gecommitteerd. Het duurzaam inkoopbeleid geldt in principe voor alle producten die de overheid inkoop en daarmee ook voor hout.

Figuur 2: De drie houten wegporthalen bij knooppunt Zonzeel nabij Breda (A57/A16) functioneren al tien jaar optimaal en onderhoudsvrij (foto: SHR Hout Research)

TPAC

Leidraad voor het duurzaam inkopen van hout zijn de inkoopcriteria voor duurzaam hout die in juni 2008 door minister Cramer van VROM zijn vastgesteld. Op de Nederlandse markt is hout met verschillende certificeringssystemen beschikbaar. De toetsingscommissie inkoop hout, TPAC (Timber Procurement Assessment Committee), toetst welke certificeringssystemen voldoen aan de Nederlandse inkoopcriteria. Op dit moment voldoen de certificeringssystemen FSC, PEFC Duitsland en PEFC Finland aan de inkoopcriteria en zitten PEFC Zweden, PEFC België, het Maleisische MTCS en PEFC internationaal, waar in totaal 28 landenstandaarden onder vallen, in de toetsingsprocedure. De uitkomsten van deze toetsingen worden in de loop van 2009 verwacht. Het is dus zaak de ontwikkelingen te volgen, bijvoorbeeld via www.inkoopduurzaamhout.nl (zie kader 2). Naast overheden hebben ook veel marktpartijen afspraken gemaakt over het duurzaam inkopen van houten producten. Denk alleen al aan de ruim 100 bedrijven en organisaties die een convenant met FSC Nederland hebben afgesloten. Om de toepassing van aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout zeker te stellen, is het van groot belang goede bestekbepalingen in contracten op te nemen en naleving te controleren.

Bovendien mogen alleen COC-gecertificeerde bedrijven claimen gecertificeerd hout te leveren of toe te passen (in het geval van een aannemer, zie kader 1).

Duurzaam detailleren en construeren

Naast beleid ten aanzien van duurzaam inkopen, zorgen verbeterde detaillering en innovaties voor meer verantwoord houtgebruik. Door slim te detailleren en construeren met geschikte en duurzaam geproduceerde houtsoorten, kunnen houtconstructies worden gemaakt met een hoge levensduur. In het ontwerp wordt daarom getracht vochtbelasting, inwateren, condensvorming en vochtopname bij hout te voorkomen of in ieder geval te verminderen. Ook wordt er in het ontwerp vermeden dat er capillaire naden of vlakken ontstaan. Bij duurzaam construeren wordt waar mogelijk grondcontact van hout vermeden. Bovendien wordt er zoveel mogelijk afwatering en ventilatie gecreëerd. Door duurzaam detailleren en construeren is het ook vaak mogelijk houtsoorten met een lagere duurzaamheidsklasse op een verantwoorde wijze toe te passen. Bijvoorbeeld door ze toe te passen op plekken waar ze beschermd worden tegen vocht. Een voorbeeld van duurzaam detailleren is het toepassen van minder duurzaam hout onder de waterlijn en (tropisch)hardhout boven de waterlijn waar het kwetsbaar is (figuur 3). Een ander

Hout: op naar 100% duurzaam inkopen

Met het project 'Hout: op naar 100% duurzaam inkopen' ondersteunt Stichting Probos inkopers van de (rijks)overheid bij het duurzaam inkopen van producten waarin de grondstof hout is verwerkt. Dit wordt gedaan door het verzorgen van trainingen, presentaties, de website www.inkoopduurzaamhout.nl met praktijktips, voorbeeldbestekbepalingen, achtergrondinformatie en de Helpdesk Inkoop Duurzaam Hout, waar overheidsinkopers gratis met hun vragen terecht kunnen. Op deze website kan men desgewenst na aanmelding op de hoogte worden gehouden te worden van de ontwikkelingen.

'Nieuwe' houtsoorten

Bij het voorschrijven van duurzaam geproduceerd hout, is het van belang geen specifieke houtsoorten voor te schrijven, maar de relevante fysisch-mechanische eigenschappen te vermelden. Dit geeft

leveranciers meer ruimte de vraag in te vullen met 'nieuwe', minder bekende gecertificeerde houtsoorten. Bij duurzaam bosbeheer wordt er gekeken naar wat het bos kan leveren. Zo blijft de balans aan soorten in het bos behouden en wordt er niet op een beperkt aantal soorten rooibouw gepleegd. Probos heeft in 2005 voor Rijkswaterstaat een database opgeleverd waar voor ruim 100 soorten, geschikt voor de GWW, de fysisch-mechanische eigenschappen staan vermeld, voor welke toepassingen ze geschikt zijn, of ze beschikbaar zijn met certificaat voor duurzaam bosbeheer en welke leverancier ze levert. Bovendien zijn ze gekoppeld aan voorbeeldprojecten en is er veel achtergrondinformatie te vinden. In de database, die draait op het intranet van Rijkswaterstaat, kan worden gezocht op houtsoort, maar bij voorkeur op de benodigde eigenschappen of de toepassing. Op deze manier komen niet alleen de van oudsher bekende houtsoorten in beeld, maar ook de minder bekende houtsoorten. Momenteel werkt Probos samen met Centrum Hout aan het verbreden van de database naar de bouw en bovendien aan het toegankelijk maken van de database via het internet, zodat iedereen er gebruik van kan maken. Eind 2009 wordt de database opgeleverd.

Telefoon (0317) 46 65 56, email: helpdesk@inkoopduurzaamhout.nl.

Kader 2

voorbeeld zijn de wegportalen gemaakt van lariks (figuur 2). De kosten van aanschaf waren destijds aanzienlijk hoger dan reguliere wegportalen, maar waar voor de regulier wegportalen regelmatig onderhoud nodig is, staan de houten wegportalen er sinds de plaatsing in 1999 onderhoudsvrij. In dit kader dus belangrijk de kosten van aanschaf niet los van de onderhoudskosten te zien. Er is destijds gekozen voor Siberische lariks, maar de huidige inzichten wijzen uit dat ook gecertificeerd Nederlandse lariks hiervoor kan worden gebruikt. Bovendien vervangt hout in deze toepassing minder duurzame materialen en is de milieuwinst aanzienlijk.

Uitdaging

Hout is ook voor de GWW een waardevol bouw materiaal. Duurzaam detailleren en construeren, goede bestekbepalingen ten aanzien van duurzaamheid, tijdig bestellen en meer 'nieuwe' houtsoorten toepassen, maken het gebruik van hout zowel vanuit milieuoepzicht als economisch opzicht verantwoord. De GWW kent voornamelijk opdrachtgevers van overheidszijde. Met de overheidsdoelstellingen ten aanzien van duurzaam inkopen, kan deze sector een voorloper zijn in het gebruik van duurzaam geproduceerd hout. Als we daar met z'n allen er hard aan trekken, bewijzen we het bos ook een goede dienst. ■

Mark van Benthem, Stichting Probos
www.probos.nl

Figuur 3: Plaatsing damwand met boven de waterlijn tropisch hardhout en daaronder Europees naaldhout (foto: Van Swaay Harlingen BV)